

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Komparace integračních politik Nizozemí a
Belgie se zaměřením na situaci muslimských
imigrantů v těchto zemích**

Kateřina Žáková

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Kateřina Źáková**

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Gladiřová

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

ŽÁKOVÁ, Kateřina. *Komparace integračních politik Nizozemí a Belgie se zaměřením na situaci muslimských imigrantů v těchto zemích*. Praha, 2013. 43 s. Bakalářská práce (Bc.), Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucie Gladišová.

Anotace

Hlavním tématem práce je komparace integračních politik Belgie a Nizozemí se zaměřením na situaci muslimských imigrantů. Obě země sdílejí hodnoty liberální demokracie, na jejichž základech se snaží k této problematice od počátku jejího vzniku přistupovat. V práci jsem se zaměřila na popis vývoje integračních politik, pro jehož pochopení bylo třeba zahrnout také klíčové historické momenty formování národních identit obou zemí, kterým je věnována první část textu.

Cesta k vytvoření integračních politik začíná v Belgii i Nizozemí obdobím po konci druhé světové války, kdy obě země zažívaly prudký ekonomický rozvoj. První vlna muslimských imigrantů přichází na pozvání vlád Belgie a Nizozemí v 60. letech. Námezdní dělníci z Turecka a Maroka obsadili pracovní místa, o která domácí pracovníci neměli zájem. Formulace prvotních tezí o potřebě řešení nárůstu imigrantů v obou zemích byly vyřčeny téměř o dvacet let později. Až po první ropné krizi na počátku 70. let, bylo jasné, že muslimští imigranti chtějí v zemi setrvat, ačkoliv už pro ně v důsledku ekonomické recese neexistuje pracovní uplatnění. Na počátku 80. let tak obě země přijímají první opatření, kterými se snaží nastavit další rámec vývoje. V tento moment také končí doposud velice podobný vývoj v obou zemích.

Komparativní metoda je uplatněna zejména v třetí části práce věnované srovnání obou integračních politik, které nesou od přelomu století jasná specifika. V Belgii se projevují rozdíly mezi komunitou Vlámů a Valonů, vývoj v Nizozemí významně formují násilné činy, které zvyšují nejistotu místních a úspěch extrémně pravicových stran. Rozdíl přístupu obou zemí je popsán také na základě specifík,

kteřá se objevila již při formování těchto národů od středověku po jejich naplnění v samostatných státech.

Abstract

The main subject of this bachelor thesis is to compare integration policies in Belgium and the Netherlands, focusing in particular to Muslim immigrants. The values of liberal democracy shared by both countries are underlying their approach to this issue. Research of historical background described in first part of the thesis, was crucial for understanding the way of integration policies course.

Rapid economic growth after Second World War was the main reason for arrival of the first Muslim immigrants in the sixties. Wage workers from Turkey and Morocco were hired for the jobs for which local residents showed no interest. First thesis pronouncing the need for a consistent approach to this issue, were formulated almost twenty years later in both countries. After the first oil crisis in the early seventies, the fact that Muslim immigrants want to stay in the countries, despite of lack of work for them, became clear. At the beginning of the eighties both countries are taking the first steps to set up necessary changes. At this point, yet simile policies of examined countries begin to differentiate.

The comparative method is used especially in the third part deals with different approaches of Belgium and the Netherlands to this topic. Belgium policy is under the pressure of the tensions between Flemings and Walloons, the Netherlands has to deal with consequences of the violent attacks that causes uncertainty of the native citizens and local success of extreme right-wing parties. Different approaches are also explained on the basis of historical specifics.

Klíčová slova

Imigrace, integrace, multikulturalismus, imigrant, alochton, menšina, muslim

Keywords

Immigration, integration, multiculturalism, immigrant, alochton, minority, Muslim

Prohlášení

Prohlašuji, že práce byla vypracována v souladu s opatřením děkana č. 29/2010 čl. 4, §3. Práce byla vypracována samostatně, všechna použitá literatura byla náležitě citována a tato práce nebyla užita k zisku jiného nebo stejného titulu.

Současně dávám svolení ke zveřejnění práce pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne: 17. května 2013

Kateřina Žáková

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem, kteří mi v průběhu tvorby práce pomohli, jmenovitě především Mgr. Lucii Gladišové, bez jejíž trpělivosti a cenných rad by tato práce vůbec nevznikla.

Obsah

1. ÚVOD	2
2. HISTORICKÁ VÝCHODISKA	7
2. 1. BELGIE.....	8
2. 1. 1. Vznik samostatného státu	8
2. 1. 2. Vývoj vlámsko – valonského soužití	10
2. 2. NIZOZEMÍ.....	15
2. 2. 1. Formování nizozemské identity.....	16
2. 2. 2. Koloniální říše	21
3. KOMPARACE INTEGRAČNÍCH POLITIK BELGIE A NIZOZEMÍ	24
3. 1. KLÍČOVÉ MOMENTY V BELGII	25
3. 1. 1. Poválečný vývoj – první vlna imigrantů	25
3. 1. 2. Počátek integračních politik	26
3. 1. 3. Jednotlivé typy migrace a jejich vývoj	27
3. 1. 4. Ekonomická migrace a začlenění do trhu práce	29
3. 2. KLÍČOVÉ MOMENTY VÝVOJE V NIZOZEMÍ.....	31
3. 2. 1. Poválečný vývoj – první generace migrantů.....	31
3. 2. 2. Politika etnických minorit	33
3. 2. 3. Vláda Purpurové koalice	35
3. 2. 4. Azylová politika a ilegální přistěhovalectví.....	37
3. 2. 5. Vývoj v 21. století	38
4. ZÁVĚR	41
5. Seznam literatury a zdrojů	44
5. 1. Dokumenty	44
5. 2. Neperiodická literatura	44
5. 3. Periodická literatura	45
5. 4. Internetové zdroje.....	45

5. 5. Diplomové práce	46
6. Příložené schválené teze	47

1. ÚVOD

Problematika migrace a integrace se ve 20. století stala aktuálním tématem pro velkou část vyspělých evropských zemí. Příčin markantního nárůstu imigrantů¹, především v druhé polovině 20. století, najdeme několik. Za hlavní příčinu bych označila stále širší rozevření pomyslných nůžek mezi životní úrovní v různých částech světa. Zatímco státy současné evropské sedmadvacítky žijí od konce 2. světové války v relativním klidu a blahobytu, mnozí jejich afričtí, východoevropští a arabští sousedé se potýkají s náboženskými a etnickými konflikty, které nepříznivě ovlivňujícími ekonomickou situaci.

Po zotavení z 2. světové války byl v mnoha evropských zemích nastartován prudký ekonomický rozvoj. Belgie a Nizozemí byly jedněmi z nich, na obsazení nově vytvořených pracovních pozic však neměly dostatečný lidský kapitál. Navíc se většinou jednalo o manuální práce, případně práce ve službách, o které místní populace nejevila větší zájem. Jako nejefektivnější řešení se jevílo poptání mimoevropských pracovníků, které z počátku vypadalo jako krok skýtající pouze samá pozitiva. Námezdní dělníci neměli vysoké nároky na plat, byli vysoce flexibilní a danou práci odváděli spolehlivě, protože byli vděční za možnost vydělat si peníze. Drtivá většina z nich pocházela z oblastí s neutěšenou ekonomickou, sociální a často i bezpečnostní situací. Vidina kvetoucích ekonomik byla zcela jasná, námezdní dělníci zastanou „podřadnou“ práci, a až si vydělají dostatek peněz, spokojeně se vrátí do své vlasti. Jejich místo zastanou nově příchozí, a proces se bude opakovat, dokud pro ně bude dostatek práce. Z tohoto, nutno poznamenat, naivního a krátkozrakého předpokladu, vycházela také absolutně nulová snaha o jakékoliv začlenění těchto imigrantů do běžného života v hostitelských zemích. Ačkoliv zde tito pracovníci

¹ A to především imigrantů ze „třetích zemí“, tedy zemí mimo Evropskou unii.

zůstávali několik let, nebylo vynaloženo ani minimální úsilí pro jejich naturalizaci. V nedomyšlení celé politiky tkví podle mého názoru jedna z hlavních příčin dnešní velice komplikované integrace mimoevropských občanů, a to nejen v Belgii a Nizozemí.

Jedním z prvotních impulsů pro zaměření na tuto problematiku byla přednáška PhDr. Jany Hybáškové na téma „*Vliv současného Islámu v Evropě*“, která pro mě byla prvním uceleným zdrojem informací k této tématice. Následně jsem se na problematiku záměrně soustředila i během dalších studijních let. Jednou z prací, díky které jsem si rozšířila vědomosti v této oblasti, byla seminární práce na téma multikulturalismus, zpracovaná na základě rozboru knih: Pavel Barša, *Politická teorie multikulturalismu* a Andrea Baršová, Pavel Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politika v USA, západní Evropě a Česku*. Postupné sbírání informací mě utvrdilo v rozhodnutí, věnovat se této tématice i ve své závěrečné bakalářské práci.

Téma práce jsem vymezila jako Komparaci integračních politik Nizozemí a Belgie se zaměřením na situaci muslimských imigrantů v těchto zemích. Na tomto místě bych ráda ozřejmila několik odklonů od původního projektu, které jsem během tvorby musela uskutečnit. Dle projektu měla teoretická část mojí práce obsahovat základní vymezení problematiky imigrace a integrace přistěhovalců do EU v posledních deseti letech. Při zpracování tématu jsem však postupně došla k názoru, že nelze přehlédnout historická východiska, na jejichž základě byla a nadále je tvořena imigrační a integrační politika zkoumaných zemí. Tato východiska jsou zároveň důležitým zdrojem odlišného postoje Nizozemí a Belgie, proto je jim v mojí práci věnován poměrně velký prostor. Základnímu vymezení problematiky imigrace a integrace je pak věnován prostor v kapitolách shrnujících vývoj těchto politik v Nizozemí a Belgii. Vzhledem k obsáhlosti zvoleného tématu jsem se také rozhodla vynechat výzkumnou část práce, ve které jsem

chtěla uplatnit průzkum situace pomocí dotazníkového šetření. Při vytváření projektu jsem si plně neuvědomovala, jak velké množství osob z různých etnických, náboženských i společenských vrstev bych musela oslovit, aby měl můj výzkum patřičnou vypovídající hodnotu. Stále si ale myslím, že obdobný výzkum by byl přínosným rozšířením pro studium stanovené tematiky, a zároveň dokladem jejího současného stavu. Pokud bych se rozhodla věnovat se problematice i nadále, ráda bych tuto výzkumnou metodu použila v dalších pracích.

První část práce je zaměřena, jak jsem již výše předeslala, na stručný popis relevantních historických událostí, které nejvýznamněji definovaly národní identitu ve zkoumaných zemích. Tyto kapitoly jsou teoretickým základem textu, z něhož vycházejí některé komparační teorie, které aplikuji v praktické části práce.

Hlavní tělo textu tvoří samotná komparace integračních politik Nizozemí a Belgie. Oběma zemím jsou věnovány samostatné kapitoly, ve kterých nejprve shrnuji dosavadní vývoj politik, dále významné legislativní kroky a dokumenty, v poslední části se zaměřuji na principy jejich fungování. Tato část je zakončena shrnutím shodných a odlišných momentů.

Třetí část práce zjišťuje aktuální situaci vybrané muslimské komunity výrazně zastoupené v obou zemích. Součástí bude i porovnání situace v Nizozemí a Belgii, pokusím se také zjistit, jak rozdíly v integračních politikách na vybranou komunitu dopadají.

V závěru stručně shrnuji celkový obsah práce, zároveň formuluji dosažené výsledky a úspěšnost, s jakou se mi podařilo dosáhnout vytyčených cílů a zodpovědět položené otázky. Budu také formulovat vlastní pohled na příčiny komplikovanosti zkoumané problematiky a navrhnout případné cesty k jejímu dalšímu řešení.

Nacházení užitečných a kvalitních zdrojů bylo jedním z největších problémů, kterým jsem při zpracovávání problematiky čelila. Důvodem byla často absence originálních dokumentů

v angličtině, velice často byly dohádatelné pouze v nizozemštině či francouzštině, což bylo problematické vzhledem k mojí neznalosti, či omezené znalosti obou těchto jazyků. Proto jsem byla často odkázána na sekundární zdroje.

Teoretický základ mé práci daly již výše zmíněné publikace Pavel Barša, *Politická teorie multikulturalismu* a Andrea Baršová, Pavel Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politika v USA, západní Evropě a Česku*.

Klíčovými zdroji pro zasazení tematiky do historického kontextu byly především publikace Blanky Říchové *Komparace politických systémů II.*, práce Sylvie Sklenářové *Nizozemsko, Stručná historie států* a doplňující zdroj pro pochopení belgické identity kniha Geerta Van Istendaela *Belgický labyrint*.

Neméně důležitými zdroji byly odborné články, rešerše oficiálních zpráv monitorujících různá hlediska zkoumané problematiky, v neposlední řadě ale také novinové sloupky, které dokumentovaly události, jež prošly veřejnými sdělovacími prostředky.

Velké množství informací jsem čerpala také z webových stránek věnovaných této tématice, ať už se jednalo o oficiální weby jednotlivých správních orgánů, komunit, či stránky zahraničních i českých organizací zabývajících se různými komponenty mnou zkoumané problematiky.

V průběhu zpracování práce jsem zjistila, jak, pro mě nečekaně, důležitou roli hraje v přístupech obou zemí k problematice migrace a integrace historický vývoj, na němž byla formulována národní identita v obou zkoumaných zemích. Kontext vývoje národních identit vidím jako hlavní zdroj rozlišností, které můžeme mezi srovnávanými politikami nalézt. Na základě těchto zjištění jsem jako svůj hlavní cíl stanovila porovnání integrační politiky Nizozemí a Belgie na základě jejich historického pozadí.

Jako metodu zpracování jsem zvolila komparativní studii dvou podobných případů, tedy politik Nizozemí a Belgie. Při volbě metody

jsem vycházela ze svých cílů. Nizozemí a Belgie pokládám za vhodné země ke komparaci v rámci uvedené tematiky z několika důvodů. Zaprvé se jedná o země s jistou mírou podobnosti v mnohých klíčových aspektech, ať už je to jejich geografická poloha, hustota zalidnění, státní uspořádání či, pro mě klíčové, zastoupení muslimských menšin ve skladbě obyvatelstva. Ačkoliv je jejich podobnost v mnoha aspektech poměrně vysoká, jejich postoje se na základě klíčových odlišností rozcházejí. Právě tyto momenty chci ve své práci vystihnout a popsat.

Hlavními otázkami, na které chci ve své práci najít odpověď, jsou zejména následující: Jaké konkrétní důsledky má na integrační politiky obou zemí jejich historické pozadí? Lze ve vývoji integračních politik zkoumaných zemí nalézt společné momenty, případně jaké a proč? V čem se odlišují principy integrační politiky Nizozemí od principů belgických, a v čem se naopak podobají? Jak rozdíly v integračních politikách působí na vybranou muslimskou komunitu zastoupenou v obou zemích? Liší se situace vybrané muslimské komunity v Nizozemí a Belgie?

2. HISTORICKÁ VÝCHODISKA

Pro pochopení soudobého postoje obou zkoumaných zemí a především cesty, kterou k nynější politice došly, je třeba zasadit situaci v Nizozemí a Belgii do historického kontextu. Dějiny obou oblastí nesou podstatná specifika, proto budou popisovány separátně.

Ačkoliv je má práce věnována především stavu této problematiky na přelomu dvacátého a dvacátého prvního století, pro pochopení přístupu k ní vidím jako nezbytné stručně připomenout také fakta, která sahající do vzdálenější historie. Pro Belgii je klíčové nastínění vývoje poměru sil mezi Vlány a Valony, v případě Nizozemí se jedná především o jeho koloniální minulost.

Následující kapitoly jsem proto pojala jako shrnutí faktů – klíčových pojmů a událostí, které dodnes ovlivňují postoje obou zemí k problematice migrace.

2. 1. BELGIE

Pro pochopení konkrétních politik země je třeba znát systém jejího fungování. Belgie je v tomto ohledu specifickou zemí, definovanou Arendem Lijphartem jako konsociační demokracie. Detailnější popis dělení moci a fungování jejích jednotlivých složek popisují právě v následujících kapitolách.

Ačkoliv je má práce věnována především stavu problematiky imigrace a integrace muslimských menšin na přelomu dvacátého a dvacátého prvního století, pro pochopení přístupu k ní vidím jako nezbytné připomenout také fakta, popisující vývoj vztahu mezi komunitou Vlámů a Valonů.

Následující kapitoly jsem proto pojala jako shrnutí faktů, na jejichž základě je tvořena imigrační a integrační politika dnešní Belgie, a které významně ovlivňují postoje celé belgické společnosti.

2. 1. 1. Vznik samostatného státu

Dějiny samostatné Belgie začínají jejím revolučním osamostatněním z područí Spojeného království nizozemského v roce 1830. [ŘÍCHOVÁ 2003: 4] Mezinárodní uznání nově vzniklému státu však garantoval až Londýnský protokol platný od 19. dubna 1839, který také zakotvoval podobu belgického území odmítnutím nároků Nizozemska. [VACULÍKOVÁ 2011: 9] Dne 7. února 1831 byla přijata první ústava, která Belgii definuje jako konstituční monarchii s parlamentním systémem vlády. [ŘÍCHOVÁ 2003: 7]

Održení Belgie od Spojeného království nizozemského bylo souhrou několika příčin. O vytvoření Spojeného nizozemského království bylo rozhodnuto na Vídeňském kongresu konaném mezi roky

1814 – 1815, do čela země se postavil Vilém Oranžsko – Nasavský jako král Vilém I. [ŘÍCHOVÁ 2003: 90-91] „*Jemu patří zásluha za to, že zachránil nizozemštinu v Belgii před naprostým zplaněním, a tím i vymáčením.*“ [ISTENDAEL 1998: 25] Jedním z pozůstatků čtyřleté francouzské nadvlády byly v roce 1814 stále platné jazykové dekrety, které zakazovaly užívání vlámsštiny. V říjnu stejného roku učinil Vilém I. první kroky k nápravě, když ve vlámských provinciích kromě francouzštiny povolil používání nizozemštiny. Roku 1819 její práva ještě posílil stanovením nizozemštiny jako jediného úředního jazyka v provinciích Antverpy, Limburg, Západní a Východní Flandry. V roce 1822 se mezi tyto oblasti přidal také okres Brusel a Lovaň. Kroky prohlubující jazyková práva nizozemštiny se však protivily francouzským a pofrancouzštělým kruhům: „*Pro katolické duchovenstvo byla nizozemština ďábelským nástrojem, kterým do země pronikal kalvinismus.*“ [ISTENDAEL 1998: 26-27] Z iniciativy těchto skupin vznikla dvě petiční prohlášení, s cílem: „*...aby se Vlámům a tím méně Valonům nevnucovala nizozemština*“ [ISTENDAEL 1998: 26] Vliv katolických kněží sehrál při těchto událostech významnou roli. Mezi 360000 podpisů petice bylo na tisíce křížků nahrazujících podpis vlámských analfabetů, kteří se tak, zmanipulování kněžími, dožadovali svobody francouzštiny, jazyka, kterým se nedorozumívali. Na rozdíl od tradičně protestantského Nizozemí zůstává i dodnes Belgie většinou katolickou. V důsledku těchto událostí je v roce 1830 králem opět zavedena úplná jazyková svoboda, snahy o odtržení od Spojeného království nizozemského nejsou však prozatím formulovány. Rozbuškou nadcházejících událostí se staly hladové nepokoje dělníků, umocněné povstáním francouzsky mluvících obyvatel Bruselu v létě téhož roku. Nepokoje se již nepodařilo utěšit. „*Belgický stát se tedy zrodil z prolhanosti katolické církve, z násilí francouzských zbraní a ze zoufalé výzvy proletářů, kteří budou trpět hladem i po roce 1830.*“ [ISTENDAEL 1998: 26]

Jak je vysvětleno výše, před revolucí stálo v čele země frankofonní či pofrancouzštěné obyvatelstvo, které se následně logicky postavilo i do čela dalšího vývoje. Přestože již na počátku existence svobodné Belgie byly Vlámové v početní převaze, chyběla jim nizozemsky hovořící elita, která by se mohla podílet na vedení státu. Vzdělané vrstvy Vlámů od dob francouzské nadvlády zcela přešly na jazyk „okupantů“, francouzštinu. [VACULÍKOVÁ 2011: 9] Na počátku vývoje samostatného belgického státu byla totiž francouzsky mluvící část obyvatelstva hnacím motorem nejen politického, ale také ekonomického a kulturního rozvoje země. Kromě toho, že hlavní centrum průmyslu bylo na území Valonska, stal se i Brusel frankofonní enklávou. [ŘÍCHOVÁ 2003: 9] Po vítězné revoluci byla tedy jediným oficiálním jazykem nově samostatné Belgie francouzština. Ačkoliv ústava z roku 1831 zaručuje jazykovou svobodu, úředním jazykem zůstává výhradně francouzština, která se tak v reálném životě stala absolutní nezbytností pro každého, kdo se chtěl v zemi domluvit. *„Mluvit Nizozemsky v soudní síni bylo považováno za urážku soudu.“* [ISTENDAEL 1998: 28]

2. 1. 2. Vývoj vlámsko – valonského soužití

Odlišnost jazyka a kultury těchto dvou dominantních etnik v Belgii však nebyla důvodem sporů a iniciátorem změn prakticky celé století. [ŘÍCHOVÁ 2003: 9] Prvním skupinou částečně se vymezující proti „frankofonní nadvládě“ bylo tzv. Vlámské hnutí, které se zasazovalo především o zachování jazyka. Jeho iniciátory bylo několik spisovatelů a básníků. Právě toto hnutí započalo vymezení Vlámka jako kulturní a politické oblasti s vlastní identitou. [VACULÍKOVÁ 2011: 9-10] Stále intenzivnější snahy Vlámského hnutí přinesly výsledky v roce 1898, kdy byla nizozemština zakotvena jako druhý oficiální jazyk

Belgického království. [VACULÍKOVÁ 2011: 10] Rozdíly ve smýšlení Vlámů a Valonů dokládají konflikty vzniklé v druhé polovině 20. století. Poprvé se odlišnost názorů obou skupin projevila po druhé světové válce v otázce navrácení krále Leopolda III. na belgický trůn. Bodem sváru byl jeho domnělý blízky vztah k německým nacistům, kteří za války Belgii okupovali. Právě v referendu, konaném v roce 1950, se výrazně projevila odlišnost postojů obou skupin, když pro setrvání krále hlasovalo 72% Vlámů, ale pouze 42% Valonů. Návrat krále se tak stal zdrojem svárů, protestů a bouřlivých demonstrací, s cílem uklidnit situaci se Leopold III. nakonec trůnu sám vzdal a na jeho místo nastoupil korunní princ Boudewijn. [VACULÍKOVÁ 2011: 11]

Snad ještě výstižněji zachycuje rozdíl postoj komunit k zákonu *Eenheidswed*, tedy zákona pro „hospodářský růst, sociální pokrok a finanční oživení“, jehož přijetí vyvolalo rozsáhlé stávky na přelomu let 1960-1961. Kořeny problému však můžeme vidět v rozdílné ekonomické struktuře jednotlivých částí Belgie. Mezi stávkujícími tak byly především Valoni. Příčinu větší nespokojenosti frankofonní části obyvatelstva můžeme hledat v postupném přesunu ekonomického motoru země do Valonska, které bylo, na rozdíl od jižní části země zaměřené na těžký průmysl, orientováno především na služby. I přes svou intenzitu byly stávky neúspěšné, což bylo jednou z příčin valonských snah o ekonomickou federalizaci země. [VACULÍKOVÁ 2011: 11-12]

Jak píše Říchová [ŘÍCHOVÁ 2003: 9]: *„Platí, že prakticky až do 60. let 20. století nepatřila jazyková otázka k hlavním problémům vnitřního politického vývoje země; od 60. let 20. století se však situace změnila a jazyk, respektive politické zájmy jazykově definovaných komunit se staly v krátké době centrálním problémem nejen politického systému, ale i belgické společnosti jako celku“*. Podobně jako v Nizozemsku, byla i v Belgii základem společnosti tzv. sloupová struktura, tvořená třemi sloupy: katolickým, liberálním a socialistickým.

²Každý z nich má základ ve skupinách obyvatel sdílejících stejné materiální a ideové hodnoty. Jazykovým konfliktům mezi Vlány a Valony tedy předcházely spory vznikající na základě rozdílných hodnot. Dominantním pilířem Vlámka bylo katolictví, vycházející z agrární povahy tohoto regionu, naopak průmyslový charakter Valonska předurčoval obyvatele k zaměření na sociální pilíř. Propojení jednotlivých sloupů nezávisle na území zabraňovalo vymezení jednotlivých jazykových skupin. [VACULÍKOVÁ 2011: 12]

Vlámové jako organizované etnikum projevíli politickou snahu o nabytí vyšší autonomie až po první světové válce. [ŘÍCHOVÁ 2003: 7] Během šedesátých let se rozdílnost obou jazykově definovaných skupin projevila naplno v jejich politických zájmech. Spory mezi oběma národně se vymezujícími skupinami komplikovali funkčnost vztahu centrální vlády a lokálních komunit. Valonsko - vlámský antagonismus nabíral na síle, politicky byl formulován především požadavkem na změnu ústavního textu, který jako první vznesl tehdejší premiér Theo Lefèvre. Ačkoliv byla problematika vnímána jako důležitá, premiér viděl jako její dostatečné řešení v rozšíření kulturní a jazykové autonomie, které mělo být dostatečnou zárukou dalšího bezproblémového soužití Vlámů a Valonů. [ŘÍCHOVÁ 2003: 9] Výrazným zásahem do sloupového systému bylo zejména schválení zákona o jazykových regionech oběma komorami parlamentu v únoru roku 1962. [ŘÍCHOVÁ 2003: 7; VACULÍKOVÁ 2011: 12] Zákon dělil zemi na čtyři regiony, Vlámko, Valonsko, bilingvální Brusel a oblast obývanou německy mluvící populací.³Neoficiálně vymezené jazykové hranice v zemi

² Pevná sociální struktura označována v této souvislosti jako sloupová kultura, je charakteristickým znakem také Nizozemské společnosti. [VACULÍKOVÁ 2011: 11-12]

³ K Vlámckému regionu patřily Antverpy, Linburg, Východní a Západní Flandry, Brabant, oblast Lovaně a nově vytvořená oblast Halle – Vilvoorde. Valonskými oblastmi se staly provincie Hainaut, Luxemburg, Namur a Liège (s výjimkou těch oblastí, kde žilo německy mluvící obyvatelstvo) a

existovaly i před rokem 1962, byly však překrývány již zmíněnou výraznou převahou, že francouzsky mluvících elit.

Tento krok byl vnímán jako pouhý počátek řešení rozporů mezi Vlámky a Valony, kteří čekali především na změnu ústavního textu. K první velké revizi belgické ústavy nakonec došlo až po mnoha neúspěšných jednáních v prosinci roku 1970, tedy 140 let po jejím vytvoření. [ŘÍCHOVÁ 2003: 13]

K první shodě na výchozích předpokladech pro ústavní reformu došli přední belgičtí představitelé až po třech letech jednání, když v únoru 1965 předložili závěrečnou zprávu. Diskuse byla započata v říjnu roku 1963, když sedmičlenná komise sestavená již v dubnu 1962 v čele s tehdejším premiérem, předala parlamentu svůj návrh na ústavní změny. Návrhem se zabýval výbor tvořený zástupci tří nejsilnějších politických stran, Křesťanské lidové strany (*Christelijke Volkspartij-Parti Social Chrétien, CVP-PSC*), Belgické socialistické strany (*Belgische Socialistische Partij-Parti Socialiste belge, BSP-PSB*) a Strany svobody a pokroku (*Partij voor Vrijheid en Vooruitgang-Parti de la Liberté et du Progrès, PVV-PLP*). Přeměna na federativní uspořádání země neměla v této fázi jednání širší politickou podporu, většina zastávala názor, že potřebu zachování základního systematického rámce. Odpůrce ústavních změn jako takových pak byly Valoni, kteří se obávali ztráty svého, doposud dominantního, postavení v zemi. [ŘÍCHOVÁ 2003: 15]

Závěrečná zpráva byla schválena v únoru roku 1965, nepřinesla však výraznou změnu, neboť byla v podstatě pouhým nastíněním dalšího vývoje. Obsahovala například návrh na určení oficiálního jazyka v regionech stanovených v roce 1962⁴, budoucí autonomii vlámského i valonského regionu, nebo zajištění kulturních institucí pro německy

oblast Nivelles z regionu Brabant. Německý region tvořilo celkem 25 měst ve východní části regionu Liège. [ŘÍCHOVÁ 2003: 10]

⁴ V Bruselu by byla oficiálním jazykem jak vlámsština, tak i francouzštinu, v německy mluvících oblastech by druhým jazykem byla francouzština. [ŘÍCHOVÁ 2003: 13]

hovořící Belgičany. I přesto, že speciálně ustanovená komise složená z 36 zástupců odborné veřejnosti a politiků předložila v květnu 1967 140 článků nové ústavy ke schválení parlamentu, nebyla změna prosazena. Tehdejší vláda nedokázala získat nutnou podporu pro odhlasování ústavních změn. [ŘÍCHOVÁ 2003: 12-13]

2. 2. NIZOZEMÍ

Stejně jako bylo u Belgie nutné stanovit klíčové okamžiky vývoje země a popsat jejich význam, v následujících kapitolách ozřejmím hlavní okamžiky historie Nizozemí, které zformovaly jeho dnešní podobu.

V případě Belgie jsem se především soustředila na správné vykreslení vztahu mezi vlámskou a valonskou komunitou, ani Nizozemí nemá historicky jednotnou tvář. V kontextu problematiky migrace a integrace je však v případě Nizozemí podstatná zejména jeho koloniální minulost, které je proto věnována větší pozornost.

Období rozkvětu v 17. století bylo umožněno díky základům a ideálům reformního hnutí, které o století dříve vydobylo nezávislost na španělské nadvládě. V kapitole s názvem Formování nizozemské identity popisují klíčové momenty tohoto období, jejichž pochopení je potřebné k utvoření jasného obrazu vznikající nizozemské společnosti. Kapitola je ukončena rokem 1602, kdy byla založena Východoindická společnost a tehdejší Republika spojených nizozemských provincií se postupně stala významnou koloniální mocností.

Další podkapitola je věnována rozvoji nizozemského obchodu a rozšíření jeho světových držav, tedy období 17. století, které je jako etapa největšího rozkvětu obrazně označováno přívlastkem Zlatý věk. Založení Východoindické společnosti roku 1602 položilo základy mezinárodní orientace Nizozemska, která je podstatným rysem země a jednou z hlavních z příčin její otevřenosti.

Poslední část věnovaná historii zaznamenává úpadek republiky v 18. století a dění pod nadvládou Francie. Patnáct let od vzniku Spojeného království nizozemského roku 1815 je poslední etapou, kterou se věnuji v části věnované historickému vývoji země. Kapitola

končí rokem 1830, kdy se osamostatnila Belgie, a vzniklo Nizozemské království.

2. 2. 1. Formování nizozemské identity

V 16. století bylo území dnešního Nizozemí pod nadvládou Habsburků, kam přešlo roku 1477 sňatkem Marie Burgundské⁵ s Maxmiliánem I. Habsburským. Po smrti Filipa Sličného v roce 1506 se jeho otec Maxmilián znovu ujímá regentství v zemi. Roku 1515 na trůn nastupuje Karel V., budoucí španělský král a římskoněmecký císař. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 60-61] Ke sjednocení země mělo přispět také přijetí tzv. pragmatické sankce, podle které jsou od roku 1549 nizozemské oblasti nedělitelné, zároveň zaručila také dědičnost území po mužské i ženské linii Habsburků. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 62-63]

Krise katolické církve na počátku 16. století měla několik příčin. Především ve městech se snižovala návštěvnost kostelů, stále hlasitěji zaznívala kritika poměrů v církvi. Přibitím radikálních požadavků změny poměrů v církvi na vrata wittenberského kostela rozdmýchal Martin Luther debatu ještě silněji. I přes nekompromisní zásahy proti nastupujícímu protestantismu⁶ získaly Lutherovy myšlenky velké množství následovníků jak v římskoněmecké říši, tak mimo ni. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 60-61]

Změna v myšlení byla na území Nizozemí zosobněna humanistou Erasmem Rotterdamským, který věřil, že vzdělání může ze světa odstranit zlo. Nešvarům v katolické církvi a absurditám lidského života věnoval své dílo Chvála bláznovství. Jeho cílem byla možnost otevřené debaty o náboženství, na rozdíl od Luthera nehlásal odklon od

⁵ Marie Burgundská byla dcerou Karla Smělého, jehož smrtí přešlo vévodství do jejích rukou. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 60]

⁶ Během dvacátých let 16.století bylo za podporu Lutherova učení upáleno několik lidí. Karel V. svému lidu oznámil nejvyšší tresty za kacířství již v počátcích protestantismu. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 64]

oficiální církve, hlavním principem Erasmove učení byla vzájemná všeobecná tolerance. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 65]

I přes zájem nizozemského lidu se až do třicátých let zdálo, že se Karlovi V. daří reformační snahy zastavit. Především v jižní části Nizozemí, nejvíce pak ve významném obchodním středisku Antverpách⁷, však vzrůstal počet příznivců učení Jana Kalvína. Na tento nový proud reformátorů zareagoval Karel V. vydáním tzv. Krvavého ediktu, který zpřísnil stíhání všech forem kacířství na trest smrti. Inkvizice zasahovala velice důsledně bez ohledu na jakákoliv místní privilegia, což v zemi vyvolalo silný odpor. V roce 1555 Karel V. tzv. augšpurským mírem stanovuje princip: „Čí vláda, toho náboženství.“ Na územích, kde vládou protestantská knížata, bylo tedy protestantství legalizováno. Zároveň předal trůn synovi Filipovi II., za jehož vlády se postavení Nizozemí v říši podstatně změnilo, ačkoliv jeho ekonomický význam setrval. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 66-67]

Daně z bohatého Nizozemí zajišťovaly španělské pokladně vysoké příjmy⁸, Generální stavy byly však ochotné platit pouze pokud budou moci kontrolovat královy příjmy a výdaje. Kromě finančních sporů způsobovaly neklid mezi panovníkem a nizozemskými stavy také náboženské neshody. Ortodoxní katolík Filip se snažil nastolit jednotné náboženství. V jeho snaze mu napomohl tridentský koncil, po němž panovník prostřednictvím důvěrníka Garnvella vytvořil systém tří arcibiskupství a čtrnácti biskupství. Aby zamezil vlivu šlechtických rodin, umožnil zastávání postu biskupa pouze vystudovaným teologům. Tento krok znamenal radikalizaci vyšší šlechty, které tak znemožnil tradiční posílání synů do služeb církve. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 67]

Přední místodržící v čele s Vilémem Oranžským se snažili o rozšíření svého vlivu v otázkách správy země, prvním krokem však

⁷ V 16.století převzalo město Antverpy roli Brugg jako významného obchodního střediska. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 60-63]

⁸ Na daních byl v Nizozemí ročně vybrán čtyřnásobek příjmu ze stříbrných dolů v Americe. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 67]

muselo být odstranění Filipova vlivného osobního rádce, arcibiskupa, kardinála Granvella. Tento krok se jim podařil, nesmířlivý postoj Filipa II. vůči kalvinistům a luteránům však přes všechny snahy setrval. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 67-68]

Obrazoborecké hnutí, v jehož čele stáli kalvinisté, učinili první radikálnější revoluční krok, když v roce 1566 zničili obrazy svatých v katolických kostelech Západních Flander. Situace se opakovala i v dalších městech, Filip II. zareagoval vysláním vojska čítajícího 16000, v jehož čele stál vévoda z Alby. Po svém příchodu zřídil generál Alba tzv. Krvavou radu, která soudila nepokoje z předcházejícího roku. Nekompromisní přístup dokazuje poprava hraběte Egmonta a admirála Hoorna, kteří jako příslušníci vysoké šlechty čekali velkorysé zacházení a neopustili zemi.⁹ Celkem bylo vyneseno asi 1000 rozsudků smrti a to i na ty, kteří ze země uprchli. Následně bylo provedeno plánované rozšíření počtu biskupství a arcibiskupství. Poslední kapkou bylo zavedení daně z prodeje zboží nazývanou *alcabala*, a zbavení práva Generálních stavů o spolurozhodování o daňové politice. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 68-69]

Mezitím se však mimo Nizozemí zformovali uprchlé stavy, které byly odhodlané získat zpět vlastní území. Po neúspěšném pokusu Viléma Oranžského obsadili 1. dubna 1572 přístav Brielle v Jižním Hollandu námořní gézové¹⁰. V čele revolučních snah stál princ Vilém Oranžský, který byl jakýmsi symbolem nejpočetnější skupiny obyvatel¹¹, která se k náboženským rozporům stavěla do poslední chvíle neutrálně. Vilém viděl řešení náboženské svobody ve vzájemné toleranci, jeho cílem bylo především zachování jednoty všech sedmnácti provincií.

⁹ Narozdíl od hraběte Egmonta a admirála Hrona mnoho šlechticů, měšťanů i obyčejných lidí ze strachu z Albovi inkvizice opustilo zemi. Naštěstí tak učinil i Vilém Oranžský, který v dalších osudech Nizozemí sehrál významnou roli. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 68 - 69]

¹⁰ Gézové bylo označení pro nižší šlechtu, které použil jeden z rádců nizozemské místodržící Markéty Parmské. Vychází z francouzského *les gueux*, v překladu žebráci. Z počátku hanlivé označení v průběhu revolučních bojů hrdě užívala nejen nižší šlechta, ale každý bojovník proti španělské nadvládě. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 68]

¹¹ Mimo tuto nevyhraněnou skupinu byly v Nizozemí ještě dva tábory: fanatičtí kalvinisté, jejichž cílem bylo nezávislé protestantské Nizozemí, a fanatičtí katolíci, kteří byli spojenci španělského krále.

Když byl v roce 1573 po krvavých bojích na severu Alba odvolán, měl už Vilém Oranžský všechny provincie na jihu i východě na své straně.

Roku 1576 byla na schůzi Generálních stavů uzavřena tzv. Gentská pacifikace, která měla uklidnit situaci v zemi. Ze země měly být stáhnuty všechny španělské jednotky, zároveň byla na Filipovi II. požadována všeobecná amnestie a navrácení řízení země ke spolupráci mezi králem, vysokou šlechtou a Generálními stavy. Jednota nizozemských provincií však nebyla tak pevná, jak bylo Vilémem zamýšleno. Roku 1579 byla uzavřena tzv. Arraská unie¹², nový španělský místodržící Alexander Farnese¹³ zaručil jižním provinciím Artois a Henegavsku rozšířenou svobodu výměnou za loajalitu vůči Španělsku. Ještě téhož roku odpověděly severní provincie a velká vlámská města založením tzv. Utrechtské unie, jejíž členové se zavázaly k vzájemnému uznání územní i, právu na individuální rozhodování o otázkách víry, a pokračování boje proti Filipu II. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 73]

Republika spojených nizozemských provincií¹⁴ je spojena s Vyhlášením nezávislosti, ve kterém povstale severní provincie odmítly roku 1581 uznat Filipa II. svrchovaným vládcem. Provincie tedy hledaly nového pána, který by se postavil do jejich čela. Na hlavu Viléma Oranžského vypsali král Filip II. odměnu 20000 zlatých a povýšení jeho kata do šlechtického stavu. Princ byl zavražděn roku 1584 katolickým fanatikem, a tak nemohl být tím, kdo povede severní provincie do dalších bojů. V roce 1588 se Filip II. naposledy pokusil dostat situaci pod svou kontrolu, když na Nizozemí a jeho spojence Anglii, poslal španělské válečné loďstvo. Jeho síla však v Lamanšském průlivu proti pohyblivějším nizozemským lodím neobstála, a loďstvo muselo

¹² Kromě provincií Artois a Hanegavsko byly členy Arraské unie také Flandry, jižní část Brabantu, Namur, Lucembursko, větší část Limburku, lutyšské biskupství, část území Galdernu a některé další menší celky. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 70]

¹³ Alexander Farnese byl vévodou Parmským, synem bývalé místodržící Markéty Parmské, nevlastní sestry Filipa II. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 67 - 70]

¹⁴ Republika spojených nizozemských provincií zahrnovala 7 oblastí: Holland, Zéland, Utrecht, Galdern, Groningen, Frísko, Overijssel, ke kterým se později přidal ještě Drenthe. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 73]

uprchnout kolem Skotska a Irska zpátky do Španělska bez úspěchu. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 73]

Po několika marných pokusech obsadit post vládců se Generální stavy ujímají vlády samy a vzniká tak, v té době na území Evropy ojedinělá forma státního uspořádání, federativní republika. Správu provincií měly na starosti tzv. provinční stavy, které zastupovaly šlechtu a především města. Generální stavy, které představovaly centrální moc, byly složeny ze zástupců provinčních stavů. Počet zástupců jednotlivých provincií byl libovolný, každá však disponovala pouze jedním hlasem. Při rozhodování o nejdůležitějších otázkách bylo nutné dosahovat souhlasu všech zástupců, bylo užíváno i právo veta. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 73-74]

Nejsilnějšími provinciemi republiky byly Zéland a Holland, který do společné kasy přispíval 58% všech peněz. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 74-76] Po roce 1585, kdy vévoda Parmský dobyl Antverpy, se hranice republiky ustálily na řece Šeldě a její ekonomické centrum se přesunulo severněji do Amsterdamu. Nizozemci chtěli převzít obchod s kořením, který byl do té doby soustředěn v Antverpách, do vlastních rukou, v tom jim však bránil Filip II., který se v roce 1580 stal i portugalským králem. V roce 1595 proto Hollandané podnikli výpravu, která měla zkusit doplout do Indie přes Severní moře. Tento pokus bohužel Nizozemce do Indie nedovedl, brzy na to však do Asie dopluly lodě Hollandána Cornelise de Houtmana a Vláma Jorise van Spilbergena, kteří využili Portugalcům známou cestu přes Mys Dobré naděje. Tyto plavby byly základem pro budoucí rozkvět trhu s východní Asií. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 76-77]

Klíčovým datem spojeným s významnou epochou holandského koloniálního rozmachu je rok 1602, kdy byla založena Východoindická společnost (Vereenigde Oost - Indische Copmpagnie, VOC)¹⁵

¹⁵ Dále jako VOC.

disponující obchodním monopolem pro činnost mezi mysem Dobré naděje a Magalhãesovým průlivem. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 77]

2. 2. 2. Koloniální říše

Když v roce 1595 pronikli do Asie první Hollandané, brzy je následovaly další Nizozemské výpravy. Jejich vzájemná konkurence sílila, a proto se Generální stavy rozhodly přimět obchodníky ke spolupráci. Prostředkem bylo vytvoření výše zmíněné VOC, která zastřešovala nizozemský obchod s východní Asií. Mimo monopolního postavení udělili Generální stavy VOC také pravomoci vedení válek a uzavírání smluv. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 77; LINHARTOVÁ 2008: 24-25]

Během 17. století se Spojené nizozemské provincie zařadily mezi koloniální mocnosti tehdejšího světa, jako byla Anglie, Španělsko a Portugalsko. VOC se postupně podařilo prakticky ovládnout obchod s kořením z oblasti Indonésie, odkud vytlačila Portugalce. Prvním mimoevropským nizozemským městem, které bylo zároveň sídlem VOC na Dálném Východě, se stala Jakarta¹⁶. Roku 1657 dobývají Nizozemci na Portugalcích také Cejlon, který se stává strategickou základnou na cestě do Bengálského zálivu. Jáva sloužila jako výchozí bod pro plavby do Číny a Japonska, byla však problematickou oblastí. Nizozemci z jejího zisku nikdy výrazně neprofitovali, především kvůli vysokým nákladům na vojenské operace. Nizozemští mořeplavci tak pokračovali v cestách na východ, významně se podíleli na dobývání Austrálie¹⁷, navázali také obchodní styky s Japonskem. Země Vycházejícího slunce nebyla pro obchod s neasijskými oblastmi příliš otevřená¹⁸, Nizozemci však s ostrovem udržovali nepřetržité styky. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 78; LINHARTOVÁ 2008: 25-26]

¹⁶ Po novém vybudování dobyté Jakarty čtvrtým guvernérem Janem Pieterzsoonem Coenem z Hoornu bylo město přejmenováno na Bartávii. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 77]

¹⁷ Podle nizozemského kapitána Abela Tasmana byla pojmenována Tasmanie. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 78]

¹⁸ Od roku 1637 vede Japonsko striktně izolační politiku, výjimkou mezi evropskými mocnostmi jsou pouze Spojené nizozemské kolonie, které s Japonskem udržují obchodní styky. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 78]

Po úspěších ve východních oblastech se Nizozemci rozhodli konkurovat Portugalsku a Španělsku také v západní Africe. Záměr byl ale odložen, neboť bylo se Španělskem právě uzavřené příměří.¹⁹ Španělsko příměřím uznalo nizozemskou nezávislost a zavázalo se nezasahovat do jeho obchodní činnosti. Mír však trval pouze dvanáct let, roku 1621 mohla být založena Západoindická společnost (West-Indische Compagnie, WIC).²⁰ Náplň činnosti WIC se od VOC odlišovala, Generální stavy jí jako cíl určili především bránění španělským konvojům v cestách mezi Amerikou a Evropou, k čemuž využívali pirátské praktiky. Dalším úkolem byla kolonizace co nejvíce oblastí v Severní a Jižní Americe. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 78]

Jedním z prvních úspěchů v Americe bylo založení osady Nový Amsterdam v roce 1626, kterému předcházelo odkoupení ostrova Manhattan, za který Willem Verhulst zaplatil indiánům asi 60 zlatých. Osada však hraničila s koloniemi Francouzů a Angličanů, kteří měli o území zájem. Po prohře v druhé anglo-nizozemské válce byl Nový Amsterdam předán do rukou Angličanů výměnou za Guyanu²¹ v Jižní Americe. Ztrátou Nového Amsterdamu končí vliv nizozemské kultury v Severní Americe, pozornost je soustředěna na jih. V roce 1634 dobyla WIC karibské ostrovy Arubu, Bonaire a Curaçao, které byly doposud pod španělskou nadvládou. Kromě těchto ostrovů Nizozemci ovládali také Sabu, Sint Maarten a Sint Eusebius. Ostrovy byly využívány pro zemědělskou výrobu, práci na plantážích odváděli především otroci dovážení ze západní Afriky. Nizozemcům se podařilo na několik let ovládnout i většinu Brazílie, když na druhý pokus dobyly tamní portugalské kolonie, v roce 1654 však byli z území vyhnáni. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 78-79]

¹⁹ Příměří mezi Španělskem a Spojenými nizozemskými provinciemi trvalo od roku 1609 do roku 1621. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 76]

²⁰ Dále jako WIC.

²¹ Území Nizozemské Guyany nese dnes název Surinam. [SKLENÁŘOVÁ 2006 : 79]

Afrika byla Nizozemci využívána především jako zdroj pracovní síly. V polovině 17. století se však VOC rozhodla zřídit v jižní Africe stanice, které by byly k dispozici nizozemským lodím pro jejich dozásobení, případné opravy a odpočinek posádek. Tímto úkolem pověřila gelderlandského obchodníka Jana Van Riebeecka, který zde v roce 1652 založil první nizozemskou osadu, budoucí Kapské město. Obyvateli afrických kolonií byli, na rozdíl od oblastí v Asii, především zemědělci a loďaři, kteří se starali o zajištění všeho potřebného. Pocházeli především z provincie Zéland, na konci 17. století se zde usazovali také francouzští hugenoti. Osada se do 18. století přerodila ve stálou nizozemskou kolonii, její obyvatelé se označují jako Búrové či Afrikánci. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 80]

V roce 1600 obývalo území zhruba 1,5 milionu obyvatel, z nichž třetina žila ve městech. Nizozemí tak bylo nejhustěji zalidněnou a zároveň nejsilněji urbanizovanou oblastí v celé tehdejší Evropě. Kromě nerovnoměrného počtu obyvatel žijících ve městech a na venkově, byla však oblast nerovnoměrně osídlena i v rámci jednotlivých provincií. Téměř polovina všech obyvatel žila v provincii Holland. Po pádu Antverp se mnoho obchodníků přesunulo na sever, kromě těchto bohatých imigrantů přicházeli do prosperující republiky také migranti z oblastí kolem rýna, Skandinávci a protestantští Valoni, kteří se usadili v chudých městských čtvrtích. Stálý proud cizinců tvořil spolu s dělníky a pracovníky najímanými z venkova manuálně pracující vrstvu republiky, proto byli vítáni, dokud pro ně byl dostatek pracovních míst. Když se oblast dostala do recese, starousedlíci je začali považovat za břemeno. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 80-81]

3. KOMPARACE INTEGRAČNÍCH POLITIK BELGIE A NIZOZEMÍ

Okolnosti, které ovlivňují vývoj integračních politik, se u obou zemí často překrývají. Nejobecnější společná charakteristika je jejich zařazení mezi vyspělé demokratické státy západního světa. V tomto kontextu také sledujeme jejich přerod v země přistěhovalecké, ačkoliv se Belgie i Nizozemí po dlouhou dobu zdráhaly tuto skutečnost přijmout. Stejně jako další „Západní země“ jsou cílem imigrantů z méně blahobytných částí světa, významnou složku mezi nimi představují muslimové. Na tomto místě považuji za nutné ozřejmit, že jsem si plně vědoma diference muslimské kultury, kterou nelze vnímat jako homogenní celek. K tomuto zjednodušenému pohledu ale bohužel často dochází, ať už kvůli neznalosti, či nepochopení kulturních odlišností. Islám má proto pověst fanatické víry s násilnickými sklony, bez uznání k hodnotám liberálního demokratického světa, který ještě umocňuje teroristické útoky posledních let. [BARŠOVÁ 2005: 25]

Vzhledem k tomu, že je Islám druhým nejsilnějším světovým náboženstvím, shledám tuto jeho neznalost za fatální. Právě proto mají události, jež se odehrávají třeba i na jiném kontinentě, přímý dopad na vnímání muslimských imigrantů v zemi.

Politika zkoumaných zemí v problematice migrace a integrace nese další společné prvky v důsledku obdobného poválečného vývoje ekonomik, který ostatně prodělávaly i ostatní evropské země.

Dále je tady kontext geografické oblasti Beneluxu, kterou Belgie a Nizozemí tvoří společně s Lucemburskem. Obě země sdílejí část historie, ale také shodné prvky v poválečném vývoji. Jedná se zejména o ekonomický rozvoj, kterým procházely od šedesátých let, a následná ekonomická krize počátku let sedmdesátých.

3. 1. KLÍČOVÉ MOMENTY V BELGII

Belgická azylová, migrační a integrační politika byla do osmdesátých let spíše souhrnem jednotlivých kroků řešících aktuální situaci, nežli dlouhodobější proces s jasným konceptem. Ostatně krátkodobé řešení vyhrocených problémů je jistým rysem belgické politiky obecně, jak již bylo popsáno výše.²² Snaha belgické vlády o více konzistentní přístup k této problematice je zapříčiněna rostoucím významem této problematiky. Ten dokazují například dlouhodobější volební úspěchy extrémní pravice, především strany Vlámský blok (*Vlaams Belang*, VB)²³

3. 1. 1. Poválečný vývoj – první vlna imigrantů

Rozmach belgické ekonomiky v polovině minulého století převyšoval počet pracovních sil země. Na počátku 60. let proto belgická vláda uzavírala bilaterální smlouvy umožňující rychlý přísun pracovních migrantů především ze zemí jižní Evropy, severní Afriky a Turecka. Atraktivitu pracovních pobídek zvyšovala také mírná politika pro „znovusjednocování rodin“.²⁴ Tato politika se však ukázala jako příčina budoucích problémů v momentě, kdy nedošlo k předpokládanému navracení pracovních migrantů do jejich mateřských zemí.

Koncem 60. let přišla ekonomická recese, která vedla belgickou vládu k přijetí přísnějších mechanismů migrační politiky. Omezení pracovní migrace však nepřineslo kýžené výsledky, kvůli právu na sjednocování rodin se počet imigrantů nadále navyšoval.

Významnou složkou migrantů tak dodnes tvoří v Belgii také žadatelé o azyl, jejichž počet se pravidelně navyšoval od 90. let až do

²² viz. kapitola 2. 1. 3. Stěžejní ústavní reformy

²³ Dále jako VB.

²⁴ Přeloženo autorkou z „family reunification“. [M.PETROVIC 2012]

roku 2012, kdy byl poprvé zaznamenán úbytek žádostí v porovnání s rokem 2011. [HORST 2005: 156 – 157]

3. 1. 2. Počátek integračních politik

Prvním krokem ke konstantnějšímu řešení problematiky migrace byla státní reforma z roku 1980. Na tomto místě je důležité upozornit na rozdílný přístup vlámské a valonské komunity k otázkám migrační politiky. Od reformy 1980 má vlámská vláda vlastní politickou strategii (právní zakotvení) pro příjem a integraci migrantů [LOOBUYCK, JACOBS 2010: 5]

V roce 1984 byl uzákoněn Kodex belgického občanství, který zavedl princip „ius soli“, tedy „právo místa“, podle něhož dítě nabývá občanství země, ve které se narodilo.²⁵ Zároveň byl zjednodušen proces naturalizace, o jehož zahájení šlo požádat po sedmi letech souvislého pobytu v Belgii. K největší proměně došlo v roce 2000, kdy byl proces naturalizace ještě usnadněn, oprávnění požádat o jeho zahájení bylo nabyto již po třech letech pobytu, v případě žadatele bez dalšího občanství a utečence již po dvou letech. Kodex belgického občanství, na rozdíl od obdobných dokumentů například Francie či Nizozemí, nikdy smluvně nezakotvil formální podmínky pro integraci. Od ledna 1985, kdy Kodex vešel v platnost²⁶, získalo belgické občanství téměř 800000 lidí, většina z nich původem tzv. „ze třetích zemí“²⁷. Zatímco více než tři čtvrtiny přistěhovalců z Turecka a severní Afriky získali belgické občanství, mezi přistěhovalci z evropské sedmadvacítky je to pouze 30%. Tato vysoká čísla vedla k novému návrhu, jehož cílem bylo zpřísnění soudobých podmínek pro naturalizaci stanovením formálních integračních požadavků

²⁵ <http://eudo-citizenship.eu/docs/ius-soli-policy-brief.pdf>

²⁶ http://www.mzv.cz/brussels/cz/o_velvyslanectvi/aktuality_z_belgickych_medii/stat_se_belgickym_obcanem_bude.html

²⁷ Tzn. občané zemí, které nejsou součástí EU.

zahrnujících znalost jazyka a účast na ekonomickém rozvoji země. Zároveň v něm byla navýšena délka minimálního pobytu na území Belgie na pět let a rozšířily se příčiny možného odebrání občanství. Tento návrh byl Parlamentem schválen v září roku 2012, v platnost vešel v lednu následujícího roku. [KABELE 1999: 190 – 192]

3. 1. 3. Jednotlivé typy migrace a jejich vývoj

Rodinná migrace tvoří od roku 1979²⁸ téměř polovinu celkového přísmunu imigrantů do Belgie. Důsledkem byla reforma politiky „znovusjednocování rodin“ v roce 2011, která zpřísnila požadavky na umožnění tohoto typu migrace, zároveň rozšířila postihnutelnost manželských podvodů. Na přesídlení oprávněné rodinnou migrací mají právo pouze partneři a nezletilé děti, přičemž vztah mezi dvojicí musí nově prokazatelně trvat dva, nikoliv pouze jeden rok. Aby mohla Belgie jako hostitelská země rodinné migranty přijmout, musí jejich „sponzor“²⁹ prokázat možnost ubytování rodiny, zdravotního pojištění a především dostatečného finančního zajištění, které musí dosahovat 120 % minimální mzdy. Legislativní důsledky tohoto zákona vyvolaly spory o jeho oprávněnosti, kritiky je označován jako kontroverzní. Ačkoliv zatím nejsou dostupná faktická data, je jisté, že od jeho přijetí se tempo schvalování nových žádostí snížilo. [KABELE 1999: 190 – 192]

Studentská migrace představuje další významnou složku belgických imigrantů, zhruba 65 % všech studentů pochází ze zemí EU, především pak ze sousední Francie a Nizozemí. [KABELE 1999 : 191]

V průběhu posledních třiceti let počet neoprávněných migrantů a žadatelů o azyl stále narůstá. Především v důsledku politické nestability v oblasti bývalé Jugoslávie a Iráku zaznamenala Belgie vysoký počet žádostí o azyl během 90. let a na počátku 21. století. 11 % všech

²⁸ Kdy byla vládními opatřeními snížena ekonomická migrace.

²⁹ Přeloženo autorkou z anglického výrazu „sponzor“, tedy člen rodiny v hostitelské zemi, za kterým probíhá emigrace partnera, případně i potomků.

žádostí přijatých v EU během zmíněných let mířilo právě do Belgie. V posledním desetiletí se jedná především o žadatele z Ruska, Iráku, Srbska a Konga. [HORST 2005: 162]

Počet žádostí o azyl vrcholil na přelomu let 2009 – 2010. [PETROVIC 2012³⁰] V druhé polovině února roku 2010 o něj během dvou týdnů zažádalo téměř tisíc lidí z oblasti bývalé Jugoslávie. Tehdejší belgický spolkový ministr zodpovědný za azylovou a migrační politiku Melchior Wathler formuloval dvě příčiny extrémního nárůstu zájmu o azyl v Belgii. Jako první z nich označil zrušení vízové povinnosti pro Srby a Makedonce³¹, významnou roli v přílivu azylantů však sehráli také překupníci s lidmi³², kteří šířili nepravdivé informace o přístupu Belgie k migrantům. Každý přistěhovalec měl údajně dostat k dispozici dům a 800 euro měsíčně jako jakési kapesné.³³ Belgie odpověděla na silný nápor přistěhovalců z regionu bývalé Jugoslávie, kterému ve stejné době čelilo například také Německo, konkrétními kroky. Ve snaze vyvrátit nepravdivé informace, které jen zhoršovaly nastalou situaci, navštívili premiér Yves Leterme spolu s ministrem Melchiorem Wathlerem v březnu roku 2010 Makedonii. Hlavním cílem jejich návštěvy bylo odradit proud ekonomických migrantů do země.³⁴ Kromě odrazovací kampaně přímo v inkriminovaném regionu vytvořila belgická vláda tzv. „seznam bezpečných zemí“³⁵, který měl urychlit proceduru vyřizování žádostí. O právu na pobyt uchazečů z bezpečných zemí mělo být rozhodováno do čtrnácti dnů. Nově na ně byla přenesena povinnost dokázat, že skutečně potřebují žádanou ochranu, dříve tuto skutečnost zkoumaly úřady. Tato změna měla být jasným signálem pro žadatele z bezpečných zemí, že pravděpodobnost

³⁰ <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=913>

³¹ Od 19.12. 2009 platí pro občany Bývalé jugoslávské republiky Makedonie, Srbska a Černé Hory bezvízový režim v rámci EU. <https://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>

³² přeloženo autorkou z výrazu „human-traffickers“

³³ <http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws.english/news/1.727119>

³⁴ <http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws.english/news/1.732875>

³⁵ Albánie, Bosna a Hercegovina, Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Kosovo, Srbsko, Černá Hora, Indie. [PETROVIC 2012]

získání statutu utečence, jež má právo na belgickou ochranu, je velice nízká.³⁶ Příznivý dopad přijatých opatření dokazují statistiky, celkový počet žádostí o azyl byl v každém měsíci roku 2012 nižší, než v roce 2011. [PETROVIC 2012]

Značným problémem posledních dvaceti let bylo také nelegální přistěhovalectví, jehož míra logicky stoupala spolu se zvyšujícím se počtem žádostí o přesídlení Belgie. Neoficiální statistiky uvádějí, že jen v roce 2007 do země nelegálně imigrovalo mezi 40 000 a 140 000 lidí. V řešení této problematiky ovšem také chybělo dlouhodobé systematické řešení, kroky vlády vedly obecným směrem, k vytvoření bilaterálních dohod o zpětném přebírání osob, či spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci. Snaha o různé řešení v podobě představení nových regulačních opatření v roce 2009 byla pouze ojedinělým krokem správným směrem, který nepřinesl změny potřebné především ve strukturálním řešení a financování. [PETROVIC 2012]

3. 1. 4. Ekonomická migrace a začlenění do trhu práce

Počet pracovních povolení vydaných belgickou vládou se dle statistik časem snižuje, nelze však jednoznačně určit, jak vysoký je reálný počet mimo-belgických pracovníků v zemi. Vzhledem k tomu, že ekonomičtí migranti z členských zemí EU nepotřebují pracovní povolení, je jejich evidence obtížná.

Pracovní integrace imigrantů je v Belgii ve srovnání s jinými státy EU poměrně nízká. Zároveň je zde výrazný rozdíl v zaměstnanosti imigrantů z Evropské sedmadvacítky (EU-27)³⁷ a imigrantů ze třetích zemí.³⁸ Nezaměstnanost mimoevropských migrantů převyšuje 60%, což je nejhorší výsledek mezi všemi přímými sousedy a zároveň

³⁶ <http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws.english/news/1.1149201>

³⁷ Dále EU-27.

³⁸ Zaměstnanost imigrantů ze zemí EU převyšuje 60%. [M.PETROVIC 2012]

evropský podprůměr.³⁹ Nejvýrazněji je rozdíl patrný v zaměstnanosti žen ze třetích zemí, která se v Belgii pohybuje kolem pouhých 25%, když průměr EU-27 je 45%. Jednou z příčin nízké zaměstnanosti imigrantů ze třetích zemí je poměrně výhodný systém belgické podpory v nezaměstnanosti, který je v tomto smyslu demotivující. Dalším vysvětlením jsou neregistrované ekonomické aktivity těchto imigrantů provozované v šedé ekonomice, která je dalším belgickým problémem. [PETROVIC 2012]

³⁹ Průměrná zaměstnanost imigrantů ze třetích zemí se v EU pohybuje nad 50%. [M.PETROVIC 2012]

3. 2. KLÍČOVÉ MOMENTY VÝVOJE V NIZOZEMÍ

Poválečná epocha imigrace do Nizozemí byla zahájena příchodem občanů Nizozemí z koloniálních oblastí, zejména z Indonésie, Surinamu a karibských ostrovů. Jednalo se o poměrně silný příval osob, například z Indonésie emigrovalo do Nizozemí mezi roky 1945 a 1960 kolem 300000 lidí.⁴⁰ Stejně jako v Belgii však pracovní síly nestačily pokrýt ekonomický rozvoj 60. let, a tak se i nizozemská vláda vydala cestou najímání zahraničních dělníků, které v první fázi rekrutovala z oblastí kolem Středozemního moře. Námezdní síly ze Španělska a Itálie dokonale naplňovaly představy hostující země, neboť se po získání dostatečného finančního obnosu vrátili do svých vlastí. Jinak tomu však bylo u druhé vlny zahraničních dělníků, kteří přicházeli především z Turecka a Maroka. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 153; DOOEMERNIK 2011: 1-2]

3. 2. 1. Poválečný vývoj – první generace migrantů

Na konci druhé světové války žilo v celé západní Evropě méně než jeden milion muslimů, poválečné období je začátkem jejich hromadného příchodu do evropských zemí. [HEŘMANOVÁ 2012: 112] V 60. letech byla nizozemskou vládou praktikovaná aktivní náborová politika, která zahrnovala uzavírání bilaterálních smluv především s Tureckem a Marokem. Zodpovědnost za legalizaci pobytu a dostatek práce pro najaté dělníky nesly přímo podniky. Nizozemská vláda stavěla svůj nezájem o integraci příchozích na předpokladu jejich návratu domů. [LINHARTOVÁ 2008: 37] Do integrace těchto přistěhovalců nebylo vloženo minimální úsilí ani ze strany vlády, ani ze strany imigrantů samotných. Panovalo totiž oboustranné přesvědčení o

⁴⁰ Mezi nimi i místní občané bez nizozemského občanství. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 153]

návratu pracovníků do jejich vlasti. Plán dělníků bylo, vydělat si větší finanční obnos, ze kterého budou moci žít ve své vlasti, kde bylo těžké sehnat práci. Realita byla ovšem taková, že vydělané peníze stačily pracovníkům pouze na zaplacení životních nákladů v Nizozemí, kde pro ně bylo příliš drahé. [VAN DER HORST 2005: 522] Z námezdných pracovníků se stala první vlna migrantů, kteří v Nizozemí zůstali natrvalo. Většina z nich bohužel dodnes neovládá nizozemštinu a žije v uzavřené komunitě v rámci jednoho města, či dokonce čtvrti. [SKLENÁŘOVÁ 2006: 153]

Zlom nastal po udeření ropné krize na počátku 70. let, která v Nizozemí, stejně jako v Belgii a dalších zemích, způsobila markantní pokles poptávky po nekvalifikované pracovní síle. Právě v tuto chvíli začalo být jasné, že se imigranti z málo rozvinutých zemí hodlají v Nizozemí usadit natrvalo. Kromě nižšího výdělku, než v jaký doufali, bylo důvodem jejich setrvání také přivyknutí určitému životnímu standardu, kterého se nechtěli vzdát. Po několika letech života v Nizozemí bez jakékoliv potřeby navázat s hostitelskou kulturou vztah, se však jejich integrace stala velice komplikovanou. [DOOMERNIK 2011: 2]

Nizozemská vláda se k nastalé situaci postavila rázně, restriktivní režim pro pracovní migraci zavedený v roce 1974 umožňoval najímání dělníků z prostoru mimo Evropskou unii pouze v tom případě, nebyl-li na poptávanou pozici nalezen pracovník z prostoru EU. Počty muslimských přistěhovalců však nadále stoupaly, příčinou tohoto trendu byla zejména přípustná politika slučování rodin. Od poslední čtvrtiny 20. století dodnes je rodinná migrace významným zdrojem imigrace. Jako jediná ze všech typů přistěhovalectví navíc nemůže být nizozemskou vládou omezena, neboť Evropská konvence o lidských právech jasně zakotvuje právo na rodinný život. [DOOMERNIK, PENNIX, R. VAN HAMERSFORT 2007: 28] Mezi lety 1976 – 1986 se celkový podíl Turků

na populaci cizinců v Nizozemí zvýšil téměř o 7%, v případě Marokánců došlo k navýšení o více než 9%. [LINHARTOVÁ 2008: 37]

3. 2. 2. Politika etnických minorit

První oficiální reakcí na postupně se zhoršující situaci byla zpráva vydaná Vědeckou radou pro vládní politiku s názvem Etnické minority, která v roce 1979 vyjádřila nutnost zaujmutí jasně vládní politiky vedoucí k zahrnutí pracovních migrantů a jejich rodin do nizozemské společnosti. Etnické minority měli mít záruku socioekonomické rovnosti, právo na vlastní kulturní a náboženské vyjádření, v neposlední řadě také možnost politické participace. Ačkoliv byl tento dokument průlomem, Nizozemí v něm sebe samo stále nedefinuje jako přistěhovalecký stát, pouze jako multikulturní společnost. [BADE 2004: 333] Na základě tohoto textu se v 80. letech vyvinula první ucelená integrační politika označovaná jako „*Politika etnických minorit*“. Oficiálně byla schválena v roce 1983 v dokumentu s názvem Zpráva o menšinách⁴¹. [LINHARTOVÁ 2008: 48]

Základním rysem politiky etnických minorit byl její vnímání imigrantů jako členů skupiny, nikoliv jako samostatných individualit. Tento přístup odpovídal definici multikulturní společnosti, v jejímž rámci byly etnické skupiny motivovány k emancipaci. Aby mohla být politika uplatňována na všech úrovních, musely ji přijmout všechny státní složky. Proto bylo založeno Ministerstvo pro koordinaci politiky etnických minorit, které spadalo pod Ministerstvo pro vnitřní záležitosti. Jednou z praktických politik bylo například zakládání škol pro příslušníky menšinových skupin, které byly nejen dotovány vládou, ale učilo se v nich v mateřském jazyce minority. Cílem bylo překonat ekonomickou a sociální deprivaci menšin, která vedla k jejich uzavírání do sebe. [LINHARTOVÁ 2008: 48-50] Nizozemská vláda pokročila ještě

⁴¹ Přeloženo autorkou z originálního názvu *Minderhedennota*.

dál, když v roce 1985 uzákonila aktivní i pasivní volební právo pro všechny osoby žijící v Nizozemsku na základě legálního povolení k pobytu alespoň pět let. Tento krok byl uskutečněn navzdory tomu, že Ústava stanovuje jako podmínku pro právo volit nizozemskou státní příslušnost. Dalším vstřícným krokem ze strany hostitelské země bylo bezesporu usnadnění procesu získání nizozemského občanství definované v Zákoně o nizozemském občanství z roku 1984. Kromě principu „*dvojitého ius soli*“⁴², který v Nizozemsku platí už od roku 1953, rozšířili možnost stát se občanem Nizozemí také na druhou generaci imigrantů. Od roku 1984 Zároveň byl iniciativou nizozemské vlády, požadavek na udělení těchto privilegií nebyl ze strany imigrantů nikdy formulován. [KABELA 1999: 136 - 139]

Výsledky této integrační politiky nebyly příliš úspěšné, v budoucích letech se v kontextu výrazné odlišnosti integrované kultury ukázala jako neefektivní. Vstřícné kroky nizozemské vlády vycházeli z povědomí o vlastní identitě. Nizozemská vláda předpokládala, že rozšíření občanských práv a podpora kultury imigrantů povede k jejich snaze aktivně se zapojit a spoluutvářet onu sdílenou multikulturní realitu. Participace proto nebyla od imigrantů vyžadována, byla založena na dobrovolnosti. Více než na integraci, byla politika etnických minorit ve výsledku zaměřena na jejich emancipaci. Vzhledem k tomu, že období uplatňování této vize časově odpovídalo hospodářskému rozvoji, který Nizozemsko od 80. let opět prožívalo, multikulturní přístup se zdál být tím správným řešením. V budoucích letech se však i tato hypotéza ukázala jako chybná. Privilegia daná imigrantům měla spíše symbolický význam a neznamena průlom v jejich začlenění do společnosti. Nizozemskou společností byla naopak vnímána jako ohrožení jejich národní identity, k tomuto pocitu přispěly zejména

⁴² Princip „*dvojitého ius soli*“ definuje právo zisku nizozemského občanství dětem, narozeným v Nizozemí rodičům, kteří se sami v zemi narodili. Prakticky tedy uděluje občanství všem imigrantům tzv. „*třetí generace*“.

násilné činy muslimských aktivistů, které od počátku 21. století několikrát šokovali „Západní svět“. [HEŘMANOVÁ 2012: 113]

3. 2. 3. Vláda Purpurové koalice

Na přelomu 80. a 90. let bylo již jasné, že politika etnických minorit není tou správnou odpovědí na otázku zvyšující se muslimské populace bez většinové snahy k integraci do hostitelské kultury. Na začátku 90. let se na nizozemské politické scéně objevuje první z několika výrazných radikálních politiků, který kriticky hodnotil aktuální situaci. Byl jím předseda nejsilnější opoziční formace Lidové strany pro svobodu a demokracii (*Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, VVD*)⁴³ Frits Bolkestein. Islám označil jako hrozbu liberální demokracie, která je hlavní překážkou úspěšné integrace muslimských přistěhovalců. Kritizoval také nedůraznost politiky etnických menšin vedenou předsedou vlády Luudem Ruuberssem, leadrem Křesťansko-demokratické strany (*Christen-Democratisch Appèl, CDA*).⁴⁴ Brzo na to následoval radikální obrát integrační politiky symbolizovaný odchodem CDA, která byla nejsilnější nizozemskou stranou dlouhých 12 let. V premiérském křesle byl po volbách v roce 1994 vystřídán sociálním demokratem Wimem Kokem, zástupcem nizozemské Strany práce (*Partij van de Arbeid, PvdA*)⁴⁵, která spolu s VVD a Demokraty 66 (*Politieke Partij Democraten 66, D66*)⁴⁶ utvořila tzv. „Purpurovou koalici“. [ENTZINGER 2003: 74-77]

Trojice vládních stran změnila dosavadní směr o 180 stupňů, po multikulturní politice etnických minorit byla nastolena politika integrace. Hlavním rozdílem bylo zaměření na jedince, který měl podle nových principů samostatně usilovat o své začlenění do hostitelské společnosti

⁴³ Dále jen VVD.

⁴⁴ Dále jen CDA.

⁴⁵ Dále jen PvdA.

⁴⁶ Dále jen D66.

a kultury. Hlavním cílem již nebyla ohleduplnost a podpora kulturních odlišností etnických minorit, ale komplexní integrace jedince do většinové společnosti. Nová vládní politika byla shrnuta v oficiálním dokumentu s názvem *Koncepce integrace etnických minorit*⁴⁷, který vydala v květnu 1994. Nahradil tak Zprávu o menšinách z roku 1983, čímž byla definitivně ukončena politika etnických minorit. [ENTZINGER 2003: 74-77]

Hlavním argumentem bylo formulování nizozemské příslušnosti nejenom jako práva a privilegia, ale také povinnosti. Snaha migrantů o začlenění měla být podpořena nově zavedenými integračními kurzy, zaměřenými nejen na výuku jazyka, ale především jakýmsi zasvěcením do běžného života. Kurzy měly žáky naučit orientaci v sociálně-právním systému země, seznámit je s hlavními kulturními východisky a hodnotami, a v neposlední řadě napomoci navazování kontaktů a mezi jednotlivými komunitami. Účast v těchto kurzech byla pro všechny nově příchozí povinná, na jejich počátku byly však zdarma. Zde můžeme stále sledovat snahu a řeckně dobrou vůli nizozemské vlády o zlepšení situace vstřícnými kroky směrem k imigrantům. [LINHARTOVÁ 2008: 58-62]

Pevným ukotvením nového politického směru bylo zavedení Zákona o občanské integraci nově příchozích migrantů⁴⁸ v roce 1998, který zároveň zahajoval druhé vládní období znovuzvolené purpurové koalice. Nizozemí bylo první zemí, která vytvořila podobný zákon, dávalo tak světu signál, že idea multikulturalismu jako nástroje politiky je mrtvá. Právě tento zákon ukládal každému novému přistěhovalci povinnost, absolvovat integrační program směřující k efektivnímu zařazení do nizozemské společnosti. Každý nově příchozí se musel pod trestem finanční pokuty, případně odebrání sociálních dávek, přihlásit na místní úřad, kde absolvoval pohovor, na jehož základě bylo

⁴⁷ Přeloženo autorkou z původního názvu *Contourennota integratiebeleid etnische minderheden*.

⁴⁸ Přeloženo autorkou z původního názvu *Wet inburgering nieuwkomers*.

rozhodnuto, zda musí projít integračním programem, nebo mu bude udělena výjimka. Nesporným pozitivem programů byl jejich individuální přístup k imigrantům, který měl maximalizovat jeho efektivitu. Kurzy jsou organizovány na úrovni obcí, za finanční podpory státu. Jak již bylo zmíněno výše, v této první fázi jsou kurzy pro imigranty zcela bezplatné. Dosažené vědomosti jim navíc měli otevřít dveře k lepšímu uplatnění na trhu práce, orientaci v hostitelském prostředí a získání vyššího sebevědomí. Jediným požadavkem tedy bylo, aby se jich účastnili, a po absolvování složili závěrečný test. [KABELA 1999: 40-43]

3. 2. 4. Azylová politika a ilegální přistěhovalectví

Azylová politika v Nizozemsku byla vytvořena na základě alarmující situace, která vyvstala v polovině 80. let. Do té doby byla drtivá většina žadatelů o azyl v Nizozemí přijímána bez větších problémů, když se ale v roce 1984 roční počet žádostí o udělení azylu ukázal jako čtyřnásobný od průměru mezi roky 1978-1983, rozhodla se nizozemská vláda zaujmout nutná opatření. Když se prokázalo, že mnoho žádostí neodpovídá realitě, tedy že ve skutečnosti jde spíše o ekonomické migranty než uprchlíky, probudila se nizozemská společnost ze své přehnané solidarity. V roce 1987 přijala nizozemská vláda program Regulace přijímání žadatelů o azyl, ve které bylo doposud samozřejmé přidělení samostatného bydlení a sociální podpory nahrazeno pouze krátkodobým ubytováním a kapesným v minimální výši. Následovalo přijetí Nového modelu přijímání žadatelů o azyl v roce 1992, který z obcí snímá dosavadní povinnost starat se o všechny žadatele o azyl, nyní zodpovídají pouze za žadatele úspěšné. I přes všechna opatření se zájemce o azyl nepodařilo odradit. Počet žádostí stále narůstal, počet schválených žádostí však klesal, což bylo alarmující zjištění. Z průzkumů bylo totiž patrné, že zdaleka ne všichni neúspěšní žadatelé po zamítnutí jejich pobytu opouští Nizozemí. Na

základě tohoto zjištění byl v dubnu roku 2001 přijat cizinecký zákon, který díky řadě dílčích změn a ujasnění pravidel nakonec vedl k trendu snižování azylových žádostí. V roce 2004 klesl počet azylových žádostí pod 10000. Nizozemí se tedy s azylovou problematikou dokázalo vyrovnat. [JIRKOVÁ 2006: 32]

Problém, který však i nadále přetrvává, je vypořádání s ilegálními obyvateli Nizozemí. Jejich počet není přesně stanovitelný, podle odborníků je však velice pravděpodobné, že se jedná o vysoké číslo. Řešení této problematiky je velice komplikované, vláda se nechce uchýlovat k násilnému vypovídání ze země, obává se negativní popularity a rozdmýchání muslimských protestů, navíc by musela cestu do vlasti hradit imigrantům ze státní pokladny. Neoficiální politika je naplňována jako maximálním znepříjemnění života ilegálních imigrantů. Podle mého názoru je není však toto pseudo-řešení příliš šťastné. Vzhledem k tomu, že ilegální migranti mají v zemi většinou dostatečné zázemí, často dokonce rodinné, nejsou na podpoře nizozemské vlády závislí. Restriktivní kroky tak pouze posilují odpor k hostitelské zemi. [LINHARTOVÁ 2008: 67 - 69]

3. 2. 5. Vývoj v 21. století

Vývoj integrační politiky Nizozemí je neodmyslitelně spojen především s konkrétními osobami, které významně ovlivnili její směr. Ten se stával stále restriktivnějším především vůči muslimským menšinám P. Scheffer, předseda PvdA, který v roce 2000 označil tehdejší situaci v Nizozemsku za tragédii, rozpoutal debatu mezi širokou veřejností, která nakonec vyústila v oficiální vládní diskusi. Kritizoval stav, kdy je v zemi přítomno stále více imigrantů, nespokojených s nizozemskou kulturou, neochotných k integraci do ní. [LINHARTOVÁ 2008: 73]

Situace se zdramatizovala po 11. září 2001, tehdejší teroristický útok na Světové obchodní centrum přinesl pro mnohé občany Nizozemska první pocity strachu z muslimských spoluobčanů. V této atmosféře se ke slovu dostává radikálně pravicová Strana za obyvatelné Nizozemsko (Leefbaar Nederland, LN)⁴⁹, v jejímž čele stojí kontroverzní řečník Pim Fortuyn. Za svůj extrémní návrh, vyřadit z Ústavy článek o nediskriminaci byl v roce 2002 vyloučen ze strany. Ještě tentýž rok kandidoval za novou stranu, svými populistickými hesly si získal voličskou přízeň, do vlády Nizozemí byl zvolen posmrtně. Dne 6.května 2002 se stal obětí první politické vraždy ve svobodném Nizozemí. [LINHARTOVÁ 2008: 75-76]

Atmosféra ve společnosti se stále zhoršovala, vládní kabinet ustanovil nové Ministerstvo migrace a integrace, které mělo zavést tzv. „*Integrační politiku nového stylu*“. Ta ještě zpřísnila dosavadní kroky, integrační kurzy jsou nadále povinné, nejsou však bezplatné, ani pod správou obcí. Imigranti jsou povinni sami kurz vyhledat, zaplatit a absolvovat výstupní test během prvních 5 let pobytu v zemi. Pokud tak neučiní nebo testem neprojdou, ztrácí možnost na získání trvalého pobytu v zemi. [LINHARTOVÁ 2008: 82]

Po další vraždě s cílem umlčet protimusliské projevy, kterou spáchal v listopadu roku 2004 mladý muslimský imigrant M. Bouyeri, bylo jasné, že problémy jsou zakořeněny hluboko. Obětí brutální vraždy spáchané za denního světla na rušné ulici byl známý nizozemský režisér Theo van Gogh. Jeho smrt byla odplatou za natočení filmu *Submission* podle scénáře somálské imigrantky s nizozemským občanstvím Aayan Hirsi Ali, který kontroverzně popisoval nelehké postavení žen v muslimském světě. Nejvíce šokujícím faktem celé kauzy však bylo sociální pozadí vraha, který by se dal charakterizovat jako ideální příklad plně naturalizovaného imigranta třetí generace.

⁴⁹ Dále jen LN.

Bouiery v Nizozemí žil celý život, vystudoval vysokou školu v Amsterdamu, byl aktivní v integračních centrech. Pokud by integrační principy nastavené nizozemskou vládou fungovaly bezchybně podle jejích představ, všichni imigranti by byli integrováni jako tento mladý muslim. Právě proto vrhl jeho čin temný stín na dosavadní integrační politiku. [JIRKOVÁ 2006: 28]

V budoucích letech byla v oblasti integrační politiky přijímána další zpřísnující opatření. Ani ta však nezměnila faktickou situaci, kterou v podstatě předpověděl Bolkestein v 90. letech. Nizozemí se i přes popírání stalo přistěhovaleckou zemí, kde vedle sebe žijí dvě neslučitelné kultury. Vzájemná neúcta, neznalost a neochota porozumět jsou zdrojem stále sílícího napětí, kterému neodlehčí sebepřísnější zákony.

4. ZÁVĚR

Integrace neevropských kultur do evropských společností je velice komplexní problematika, na kterou už nelze aplikovat jednoduché řešení. Od šedesátých let minulého století, kdy začal markantní příliv mimoevropských imigrantů do Belgie a Nizozemí, si obě země procházejí nelehkým přerodem z otevřených, liberálně multikulturních společností, do států přistěhovaleckých, které se musí zarputile bránit neustávajícímu přílivu imigrantů. Jejich role je o to složitější, že jsou kultura, ve které nově příchozí spoluobčané vyrostli, je diametrálně odlišné nejen od národní kultury jednotlivých zemí, ale především neodpovídá liberálně demokratické povaze celého „Západu“

Ve své práci jsem se zaměřila především na reflexi stavu integračních politik v obou zkoumaných zemích, a to jak v kontextu historickém, tak s ohledem na soudobé světové události, které ovlivnily jejich směřování. Položila jsem si otázky, jaké důsledky mají historické souvislosti v dnešních politikách, jaké jsou společné momenty vývoje ve zkoumaných zemích a zda se v nich liší situace muslimských menšin.

V případě Belgie je rozhodně neustále parný silný vliv dlouholetého boje Vlámů za rovnoprávné zastoupení v zemi. V důsledku strachu ze ztráty svých křehkých pozic bedlivě stráží počty i složení imigrantů, které jsou ochotni na svém území tolerovat. Toto historické stigma má však paradoxně pozitivní dopady na jejich aktivitu v tvorbě a realizaci imigračních politik. Přístup Valonské komunity k integraci přistěhovalců je o poznání laxnější. Zatímco Vlámové si ze strachu o ohrožení vlastní identity velice rychle přiznali realitu silného přílivu neevropských migrantů, ke které je potřeba co nejrychleji zaujmout konzistentní stanovisko, Valoni přejímají francouzský model. Stejně jako Francouzi se považují za svobodomyšlné světoobčany, kteří mezi sebe dokáží přijmout jakoukoliv entitu. Vliv koloniální historie

byl patrný především v počátcích vývoje integračních politik. Pocit jakési dluhu vůči dříve vykořisťovaným občanům nizozemských koloniálních panství se přerodil v extrémně vřelou variantu multikulturalismu, které jim na desítky let zabránila v uvědomění si skutečné reality. Na počátku devadesátých let je z toho naivního závoje filantropie probudil první „nizozemský prorok“ B, který předpověděl vyhocení vztahů muslimů a původních obyvatel. Jeho slova se bohužel naplnila v tragické míře. Narůstajícího strachu z neznámé kultury po útocích z 11. září 2011 zneužili populističtí extrémně pravicoví rétoři, kteří tak vztahy ještě vyostřili. Právě z dusné atmosféry povstal zatím poslední násilný čin, které ale na nizozemské integrační politice zanechal hlubokou jizvu.

Dnešní situace je v obou zemích stále neutěšená, trend, který probíhá od šedesátých let však nejde od základů změnit. Na počátku stála historická skutečnost obou zkoumaných zemí, ať už to byl zakořenění boj o vlastní identitu, či stigma z koloniální minulosti. Realita ekonomického rozmachu přivedla do země první vlny migrantů, které nebyly nijak začleňovány. Po připuštění faktu, že imigranti v zemi zůstanou, se zejména Nizozemí snažilo o jejich začlenění velice otevřenou politikou vycházející právě z jeho historie. Problémem však byla přílišná odlišnost kultur, kterou umocňoval fakt rychlého nárůstu zástupců přistěhovaleckých etnik v důsledku rodinného sjednocování. A teď se poměrně rychle vytvořila komunita migrantů uvnitř hostitelských zemí, která se naučila žít separovaně od hostitelské kultury. Nově příchozí imigranty se od těchto komunit daří separovat jen stěží. A tak jejich počet narůstá spolu s jejich odtržením od domácí společnosti.

V poslední části své práce se pokusím navrhnout kroky, které by mohly vést ke zlepšení situace. Jak jsem během svého průzkumu zjistila, na obou stranách figurují vlivní rozdmýchávači etnických emocí. Na straně muslimských imigrantů jsou to Imánové, na straně domácích pak zejména extrémně pravicoví rétoři, a to jak v Nizozemí, tak v Belgii.

Právě na tyto osobnosti bych se zaměřila. Federální vlády by se měly snažit monitorovat činnost Imánů a zároveň razantněji kočírovat domácí „křiklouny“. Pokud by se například podařilo navázat konverzaci a důvěryhodný vztah alespoň s některými Imány, mohly by být navázán dialog s širší muslimskou komunitou. Stejně tak jako muslimové musejí absolvovat kurzy o domácích kulturách, měli by se i místní dozvědět alespoň základní informace o kultuře imigrantů, které by jim pomohly k jejímu pochopení.

5. Seznam literatury a zdrojů

5. 1. Dokumenty

Ústava 2012 (*The Belgium Constitution of 2012*). Staženo dne 24. dubna z WWW:<http://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/grondwetEN.pdf>

5. 2. Neperiodická literatura

BADE, J. K. (2004). *Evropa v pohybu. Evropské migrace dvou staletí*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, ISBN 80-7106-559-5

BARŠOVÁ, A. ; BARŠA, P. (2005). *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politika v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, ISBN 9-788021-038752

ENTZINGER, H. (2003) *The Rise and Fall of Multiculturalism: The Case of Netherlands. In Toward Assimilation and Citizenship. Immigrants and liberal- nation states*. New York.

Van der HORST, H. (2005). *Dějiny Nizozemska*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, ISBN 80-7106-487-4

ISTANDEL, G. v. (1998). *Belgický labyrint*, 1.vyd. Praha: Cinemax, ISBN 80-85933-24-1

KABELA, M. (1999). *Holandská zkušenost*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, ISBN 80-86598-22-5

ŘÍCHOVÁ, B. (2004). *Komparace politických systémů II*, 3. vyd. Praha: Oeconomica, ISBN 80-245-0757-9

SKLENÁŘOVÁ, S. (2006). *Stručná historie států: NIZOZEMSKO*, 1.vyd. Praha: Libri, ISBN 80-7277-310-0

5. 3. Periodická literatura

DOOMERNIK, J. (2011). The Winding Road Past Consociational Democracy, Multicultural Society and Populist Rhetoric: The Dutch Response to Labor Immigration and Its Consequences, *The Journal of Multicultural Society*, 2011. Vol.2 No.2, pp.72 – 88.

HEŘMANOVÁ, E. ; FARYADOVÁ, S. (2012) Efektivnost integrace muslimských minorit v zemích EU (se zaměřením na situaci v Česku). *Současná Evropa*, 2012. Vol. 1 No.1, pp. 111 – 132.

JIRKOVÁ, L. (2006) Kam směřuje nizozemská imigrační politika? *Mezinárodní politika*, 2006, roč. 30, č. 11, s. 28 – 30.

LOOBUYK, Patrick; DIRK Jacobs (2010). Nationalism, Multiculturalism and Integration Policy in Belgium and Flanders. *Canadian Journal for Social Research = Revue Canadienne De Recherche Sociale*, 2010. Vol.3 No.1, pp. 29 – 40.

5. 4. Internetové zdroje

[online 15-04-2013] Dostupné z WWW: <<http://ces.vse.cz/wp-content/1-2012-Hermanova-Faryadova.pdf>>

PETROVIC, M. (2012) *Belgium: A Country of Permanent Immigration*. [online 07-04-2013] Dostupné z WWW: <<http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=913>>

5. 5. Diplomové práce

LINHARTOVÁ, Pavla. Historický vývoj imigrace a imigrační politiky v Nizozemsku od 60. let 20. století do současnosti [online]. 2009 [cit. 2013-03-17]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Vladimír Goněk. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/74816/ff_m/.

VACULÍKOVÁ, Marcela. Duální charakter belgické politiky a jeho vliv na podobu belgického federalismu [online]. 2012 [cit. 2013-05-01]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Vít Hloušek. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/182836/fss_m/.

6. Příložené schválené teze

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut politologických studií

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

na téma

KOMPARACE INTEGRAČNÍCH POLITIK NIZOZEMÍ A BELGIE SE ZAMĚŘENÍM NA SITUACI MUSLIMSKÝCH IMIGRANTŮ V TĚCHTO ZEMÍCH

Jméno: Kateřina

Příjmení: Žáková

Ročník: III. ročník

Akademický rok: 2010/2011

Konzultant: Mgr. Gladišová Lucie

V Praze dne 10. června 2010

Souhlasím s vedením práce

1. Úvod

1.1. Vymezení tématu a odůvodnění jeho výběru

Téma je vymezeno jako Komparace integračních politik Nizozemí a Belgie se zaměřením na situaci muslimských imigrantů. K výběru této problematiky mě přivedlo několik důvodů. Jedním z prvotních impulsů byla přednáška PhDr. Jany Hybáškové na téma „Vliv současného Islámu v Evropě“, která mě přesvědčila o tom, jak aktuální a zásadní je problematika islámských přistěhovalců.

Zajímavé je také sledovat tuto problematiku z hlediska vývoje postojů „západních“ politik k této palčivé otázce v průběhu posledního desetiletí. Nizozemí jsem si vybrala především z toho důvodu, že do konce 80. let nebylo možné jej bezvýhradně zařadit ani do jednoho z „evropských modelů“ popisovaných odborníky na multikulturalismus. Nezapadá do francouzského modelu zdánlivého universalismu a liberalismu, který však po bližším prozkoumání odhalíme jako silně nacionální a asimilacionistický.⁽¹⁾ Nelze ani přiřadit k Velké Británii, která je popisována jako hierarchický kulturní pluralismus, a už vůbec ne do škatulky exkluzivistického a partikularistického postoje Německa. V roce 1971 použila socioložka Hilda Verwey – Jonkerová termín *allochton*, který má popisovat různorodou společnost obyvatel Nizozemska narozených mimo tuto zemi. Nizozemí se totiž silně vymykalo svým kladným, liberálním, a až podpurným postojem k menšinám, až do roku 1989, kdy vyšla zpráva Vědecké rady pro vládní politiku WRR o menšinách, která dosavadní postoj Nizozemí mění. Od optimistické víry v multikulturalismus přechází Nizozemí k pojetí menšinové politiky jako politiky integrační. Samozřejmě je nutné připomenout, že od konce 90. let dochází k všeobecné konvergenci evropských imigračních a integračních politik ke společnému přijetí „Evropy - jako přistěhovalecké země“, ve které je integrace pojata jako smlouva mezi přistěhovalcem zavazujícím se k přijetí jazyka a politických institucí „starousedlíků“, výměnou za respekt jeho životního stylu a případných nábožensko – etnických odlišností. 11. září 2001 přichází však zásah, který z dříve liberální nizozemské imigrační politiky vytvoří jednu z nejtvrdějších. Po útocích na World Trade Center a Pentagon došlo právě v Nizozemsku k největšímu počtu vyjádření veřejné nedůvěry vůči islámu. Od toho dne prochází nizozemské imigrační a integrační politiky bouřlivými proměnami.

Belgii jsem si zvolila jako vhodnou zemi ke komparaci, neboť se Nizozemí podobá v několika podstatných rysech. Jedním z nich je poměrně zásadní změna postoje belgické vlády i veřejnosti vůči přistěhovaleckým skupinám islámského vyznání v posledních deseti letech. Dokladem je zákon, který v roce 2010 učinil z Belgie první evropskou zemi kde je zakázáno nosit na veřejnosti oděv zcela zahalující postavu včetně tváře, a to nejen ve veřejných budovách, ale i mimo ně. Země se podobají i svou geografickou polohou, počtem obyvatel a v neposlední řadě velice podobným složením muslimské přistěhovalecké komunity.

Komunitu muslimských přistěhovalců jsem vybrala jako jednu z nejpočetnějších menšin v obou těchto zemích. V Belgii se k islámu hlásí 4% obyvatelstva, v Nizozemí je to dokonce 5,5%.⁽²⁾ Problematika muslimské komunity je podle mého názoru jedním z nejpálčivějších problémů evropských imigračních a integračních politik vůbec. Ke ztěžování integrace přispívá například výrazná odlišnost islámské kultury od evropské, konzervativní strach Evropanů z neznámého, který je bohužel často posilován zkreslenými informacemi.

Předpokládám, že k pochopení problematiky a zachycení všech podstatných informací významně přispěje i můj půlroční pobyt v Nizozemí, během kterého budu svou bakalářskou práci tvořit. Kvůli tomuto tématu jsem si vybrala pro zahraniční studium právě Maastricht, doufám, že život ve zkoumaném prostředí mi pomůže nezaujatě zachytit skutečnou atmosféru jak v Nizozemí, tak v sousední Belgii.

1.2. Metody zpracování tématu a formulace výzkumných otázek

Cílem mé práce je porovnat rozdíly v integračních politikách Nizozemí a Belgie, a zjistit vliv těchto rozdílů na situaci konkrétní skupiny muslimských přistěhovalců.

Jako metodu zpracování jsem zvolila komparativní studii dvou podobných případů, tedy politik Nizozemí a Belgie. Vzhledem k blízkosti těchto dvou zemí je dle mého názoru tato metoda výzkumu nejvhodnější.

První část práce bude věnována úvodu do problematiky imigrace a integrace v EU v posledních deseti letech. Vymezení zahrnuje i obecnou charakteristiku základních přístupů k imigraci a jejich postupný vývoj v Nizozemí a Belgii. Rovněž zde zahrnu charakteristiku cílové skupiny, tedy rozložení migrantů dle jejich původu, počtu, náboženského vyznání atd.

V druhé části práce zaměřené na výzkum a porovnání integračních politik v mnou vybraných zemích se budu věnovat faktickému zaznamenání rozdílů v přístupech Nizozemí a Belgie. K doplnění výzkumu chci využít dotazníků, pomocí kterých chci zjistit postoje integračních úředníků ve vybraných veřejných i soukromých institucích zabývajících se integrací v obou zemích. Doufám, že tato metoda výzkumu přidá mé práci na aktuálnosti a také vhodně doplní její faktickou hodnotu.

Třetí část práce zjišťuje aktuální situaci vybrané muslimské komunity výrazně zastoupené v obou zemích. Součástí bude i porovnání situace v Nizozemí a Belgii, pokusím se také zjistit, jak rozdíly v integračních politikách na vybranou komunitu dopadají.

Mezi hlavní otázky které si budu klást, patří například následující: V čem se odlišují principy integrační politiky Nizozemí od principů belgických? Lze v integračních postupech najít nějaké shody? Jak rozdíly v integračních politikách působí na vybranou muslimskou komunitu zastoupenou v obou zemích? Liší se situace vybrané muslimské komunity v Nizozemí a Belgii?

2. Odkazy použitých zdrojů:

⁽¹⁾ BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-47-X

⁽²⁾ Joshua Project: www.joshuaproject.net

3. Předpokládaná osnova práce

1. Úvod

2. Základní vymezení problematiky imigrace a integrace přistěhovalců do EU v posledních deseti letech

3. Komparace integračních politik Nizozemí a Belgie

3.1. Principy integrace v Nizozemí

3.1.2. Nástin vývoje (klíčové momenty)

3.1.3. Koncepce a další legislativní dokumenty

3.1.4. Státní instituce

3.1.5. Soukromé instituce

3.2. Principy integrace v Belgii

3.2.1. Nástin vývoje (klíčové momenty)

3.2.2. Koncepce a další legislativní dokumenty

3.2.3. Státní instituce

3.2.4. Soukromé instituce

3.3. Komparace integračních politik v Nizozemí a Belgii

3.3.1. Faktické shrnutí

3.3.2. Dotazník

3.3.3. Vyhodnocení dotazníku

4. Aktuální situace zvolené muslimské komunity

4.1. Situace vybrané komunity v Nizozemí (včetně dopadů specifické integrační politiky daného státu)

4.2. Situace komunity v Belgii (včetně dopadů specifické integrační politiky daného státu)

4.3. Komparace obou zvolených případů (zhodnocení rozdílů, podobností, a příčin, které k nim vedou)

4.4. Dopady rozdílů v integračních politikách na vybranou komunitu

5. Závěr

4. Předběžný seznam literatury a zdrojů

Jde pouze o předběžný seznam, další zdroje, například periodická literatura a oficiální dokumenty, budou doplňovány v průběhu vypracování práce.

1) Knižní zdroje

BARŠOVÁ, Andrea; BARŠA, Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Vyd.1. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-47-X

BARŠA, Pavel. *Západ a islamismus. Střet civilizací, nebo dialog kultur?*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. ISBN 80-85959-96-8.

GABAL, Ivan; kolektiv. *Etnické menšiny ve střeně Evropy, konflikt nebo integrace*. Vyd.1. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86103-23-4.

MARADA, Radim. *Etnická různorodost a občanská jednota*. Vyd.1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. ISBN 80-7325-111-6.

PRINS, Baukje. *Konec nevinnosti. Úskalí multikulturního soužití v Nizozemsku*. Vyd.1. Brno: Barrister & Principal, 2005. ISBN 80-86598-78-0.

SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci. Esej o multietnické společnosti*. Vyd.1. Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-022-2.

SCRUTON, Roger. *Západ a ti druzí. Globalizace a teroristická hrozba*. Vyd.1. Brno: Barrister & Principal, 2007. ISBN 978-80-7364-042-2

2) Internetové zdroje

Databáze CIA (The World Factbook):

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

Projekt Joshua (Joshua Project): www.joshuaproject.net

Web o muslimské komunitě v Evropě (Islam in Europe):

<http://islamineurope.blogspot.com>

Evropské monitorovací centrum rasismu a xenofobie (EUMC):

http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Manifestations_EN.pdf